

החצר כמרחב למידה

התכנית לעיצוב חזות מבני חינוך <<

מיקי אריאן כדריה

ממונה פיתוח סביבות למידה, אגף בכיר מיפוי ותכנון

” ... אם ראית ילד משחק לבדו
בחצר בית-הספר בימי החופשה,
ראית געגועים... ”
(יהודה עמיחי)

ערוצי פעולה

בתחום פיתוח סביבות למידה

+ תכנון ובינוי מוסדות חינוך

חדשניים ירוקים

+ פיתוח סביבות מקיימות ללמידה

התנסותית במרחבים אותנטיים

+ עיצוב חוויית הלמידה במרחבי

למידה חדשניים במבנים קיימים

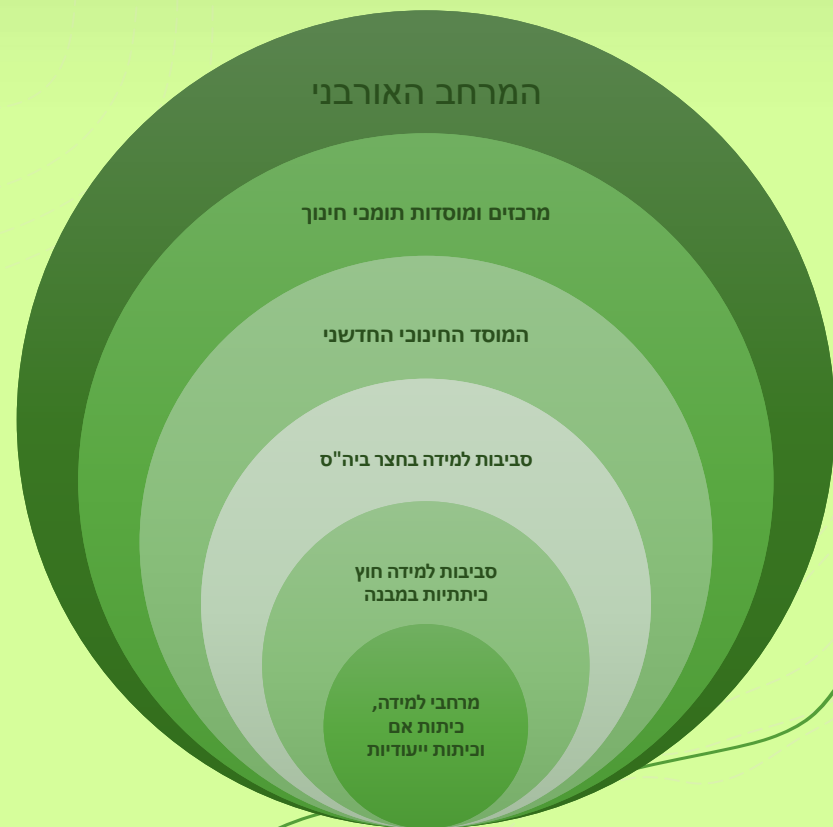
תכניות מובילות במינהל הפיתוח בתחום פיתוח סביבות למידה

- תכנון ובינוי מוסדות חינוך חדשניים ירוקים
- פיתוח ועיצוב לחדשנות מוסדות חינוך
- **עיצוב חזות מבני חינוך | חצרות לימודיות**
- מרחבי למידה חדשניים | כיתות M21
- מרחבי למידה P21
- מרחבי למידה ירוקים (מל"י)
- מרחבי STEM
- מרחבי הגן העתידי
- ועוד

תפישה הוליסטית של המבנה החינוכי

בית-הספר הינו מרחב אינטנסיבי משמעותי עבור כל הבאים בפתחו, בתוכם כל קהילות המשתמשים. תכנון בית-הספר לוקח בחשבון את **מבנה המוסד החינוכי, מרחביו וחצרותיו כיחידה אחת**, אשר כל אחד מחלקיה מתוכננים בהתאם לדגשים הפונקציונאליים, החינוכיים והמרחביים כאחד. כל זאת בקונטקסט האורבני המקומי, בו מצוי המוסד החינוכי.

עיצוב חזות מבני חינוך | על התכנית הפיזית והתפישה הפדגוגית

מטרת התכנית | פיתוח מרחבי למידה חוץ-כיתתיים בבתי ספר קיימים, תוך עיצוב בר-קיימא של החצרות כסביבת למידה וחוויה.

ציר מארגן | המרחב כטקסט פדגוגי המאפשר למידה התנסותית והרחבת מרחב הלמידה מחוץ לכיתה. התכנון נובע מחזון פדגוגי וייחודיות בית-ספרית, בשיתוף כל קהילת בית הספר.

עקרונות מובילים |

1. פיתוח ועיצוב מיטביים המבטאים זהות וייחודיות מקומית
2. עיצוב חוויית למידה אותנטית אינטרדיסציפלינרית
- עידוד תהליכי סוציאליזציה
3. היבטים קהילתיים בתכנון
4. היבטים טיפוליים וסביבתיים – גוף-נפש-סביבה

עיצוב חזות מבני חינוך | על התכנית הפיזית והתפישה הפדגוגית

תרומת התכנית |

- + יצירת אקלים חינוכי מיטבי
- + שיפור תהליכי למידה והוראה
- + קידום רווחה אישית – פיזית ורגשית
- + התנהגות חברתית חיובית

התכנית משלבת חזון פדגוגי, תכנון פונקציונלי ועיצוב אדריכלי ליצירת סביבת למידה אופטימלית.

- << לקול קורא לעיצוב ושיפור חזות מבני חינוך
- << לאתר ללמידה מבוססת מקום במרחבי למידה ירוקים
- << להרחבה בפורטל רשויות ובעלויות חינוך

עיצוב חוויית הלמידה

+ קשרי גומלין בתכנון מרחב הלמידה

תפישה נופית במוסדות חינוך

+ **חצר בית הספר מקדמת פעילות חוץ כיתתית בתפישה**

הוליסטית ומהווה מרחב בעל משקל סגולי משמעותי בהיררכיה האדריכלית של המוסד החינוכי, דהיינו, הזרימה בין המבנה והחצר יוצרים שלם הגדול מסך חלקיו. כל מקום ומרחב מזמן חווייה וכל חלקי המוסד החינוכי מאפשרים את עיצוב חוויית השהות, השייכות והלמידה בכללותה.

+ **חשיבה תכנונית נופית היא קריטית לנוף החזותי והתפקודי של החצר.** כמו כן, מחקרים מצביעים על **השפעות משמעותיות של הטבע על הילד**, כמו שיפור יכולות פיסיות, קוגניטיביות, שיפור היצירתיות, שיפור תפקוד המוח, הפחתת אלימות, הקטנת תופעות של בעיות קשב וריכוז, פיתוח מיומנויות חברתיות אחריות סביבתית ועוד.

פיתוח חצרות מוסדות החינוך

במחקר <<

+ עדויות ומחקרים רבים בעשרות שנים בעולם מעיד על חשיבות החצר, על חשיבות הטבע ועל התועלות הקריטיות שלהן לילד.

+ במחקר מלווה שערך ראמ"ה עבור מינהל הפיתוח, בנושא פיתוח סביבות למידה במסגרת התכנית ל"עיצוב חזות מבני חינוך", עולה כי מוסדות חינוך אשר פיתחו את חצר בית-הספר, נהנו מ:

+ שיפור האקלים החינוכי

+ תחושת שייכות, מוגנות

+ תחושת ו"גאוות יחידה"

+ עלייה באיכות היחסים הבין אישיים החיוביים

+ ירידה באירועי ונדליזם ואלימות ועוד

* (ראמ"ה, תשפ"ג). ממצאים דומים עולים גם מהמחקר המלווה של פיתוח מרחבי למידה ירוקים שהוקמו במוסדות חינוך (גל, גן ולב, 2019)

אובייקט ומרחב << השדה הביו-אנרגטי האנושי

+ מחקר חלוצי בחן השפעות של אובייקט ומרחב על **השדה הביו-אנרגטי** האנושי.

+ מכשיר Bio-Well אשר מדד ערכים שונים בשדה האנרגטי, והראה שינויים משמעותיים במדדים שונים לאחר חשיפה לאובייקט ולמרחב מסויימים, באנרגיה הכללית ובעיקר במערכות:

+ לב וכלי דם

+ העיכול

+ ההפרשה

+ השרירים והשלד

+ המערכת האנדוקרינית

+ מערכת החיסון.

החצר כמרחב למידה וכטקסט פדגוגי

חזות

חינוך

חיברות

חוויה

- טיפול נופי טבעי ובר-קיימא במצעים. חצרות בתי-הספר, כחלק מהחינוך הסביבתי הערכי
- למידה חוץ כיתתית התנסותית אותנטית מבוססת מקום
- התאמת סביבת הלמידה לפרקטיקות הוראה, דרכי הערכה ולצרכים הפדגוגיים
- טיפוח קשיבות, רווחה ואקלים בית-ספרי מיטבי- הפחתת תופעות ונדליזם ואלימות

רמת מורכבות תכנון המרחב

מרחב הלמידה
בטקסט פדגוגי

מרחב הלמידה
בטקסט חזותי

מרחב הלמידה
כפונקציה

היבטים בעיצוב מרחב הלמידה

עיצוב +

חינוך +

חיברות +

רווחה +

קהילה +

עיצוב |

- + התאמת הסביבה הלימודית ללומד העכשווי, לצרכיו ולהתנהלותו
- + עיצוב המרחב כמסר חזותי המהווה פורטל פיזי של המוסד החינוכי ואמירה חינוכית באמצעים חזותיים
- + עיצוב שייכות והזדהות המחזק את הקשר בין האדם למקום ולסביבה, באמצעות המסר החזותי והחינוך לאסתטיקה
- + שקיפות - יצירת מוגנות ונראות באמצעות קשר פנים וחוץ
- + אקוסטיקה – חומרים מפחיתי רעשים המאפשרים רגיעה
- + עיצוב מרחב כמקדם ערכים של רווחה וחוסן פיזי ורגשי

+ כל מרחב הוא דף חלק לעיצוב הטקסט החזותי והפדגוגי

בי"ס יסודי "הדר", כפר יונה | גן מוזיקלי ברוח הקשבה, הרמוניה, צלילים.

חיברות |

- + יצירת מגוון מקומות המאפשרים **תהליכי חיברות** וחינוך חברתי-ערכי
- + מקומות **התכנסות ושהייה** בגדלים שונים: קבוצות, חצי כיתה, כיתת חוץ, פינות אינטימיות, צורות ישיבה/עמידה מגוונות
- + מרחבי **ומוקדי פעילות משחק**, ספורט ותנועה מסוגים שונים להפוגה ולהוצאת אנרגיה, בהתאם לצרכי הגיל

בית-ספר "היובל", ראש העין | חצר לימודית בנושא ארץ ישראל, הכוללת מוצגים ארכיאולוגיים

"אולפנת זבולון", ראש העין | חצר לימודית בנושא ביולוגיה ותיאטרון

"אולפנת זבולון", ראש העין | חצר לימודית בנושא ביולוגיה ותיאטרון

קהילה |

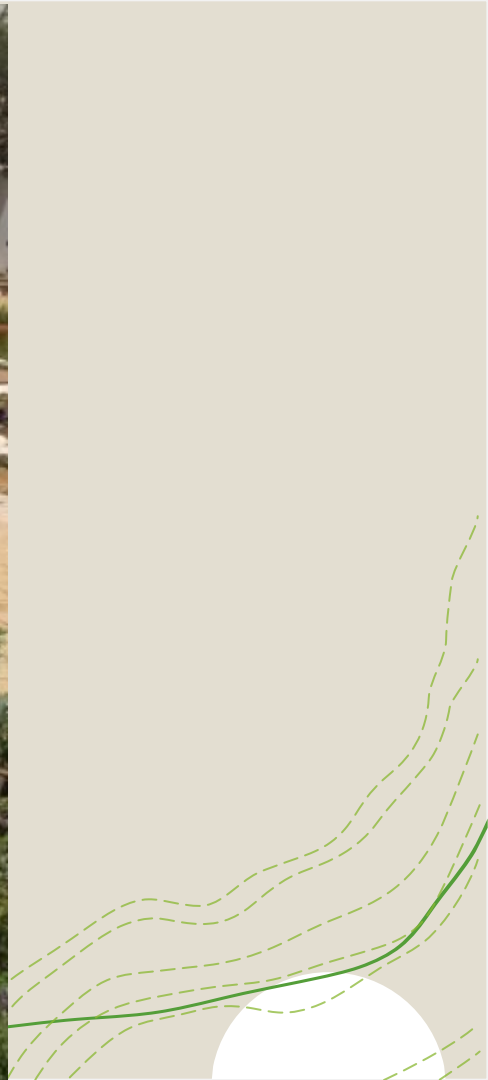
+ הגדרת מרחבים לשימושים מעורבים
בשעות הלימודים ואחריהם, וכחלק
מהתכנון העירוני

+ התאמת הפיתוח והעיצוב לקהילות
המשתמשים, לצרכיהם הייחודיים
ולמורשתם

+ מונגש ומותאם לצרכי אוכלוסיות בעלות
צרכים מיוחדים

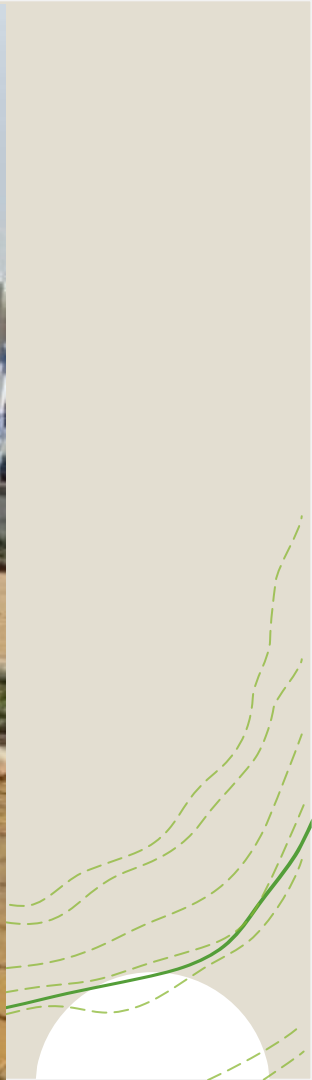

אשקלון, הדקל, גן סיפור וקיימות

אשקלון, הדקל, גן סיפור וקיימות

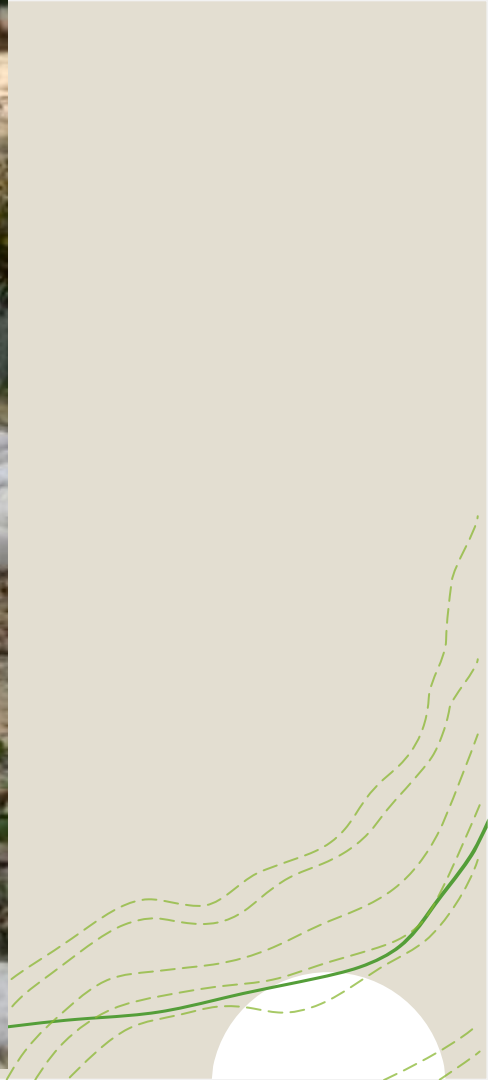

אשקלון, הדקל, גן סיפור וקיימות

אשקלון, הדקל, גן סיפור וקיימות

בי"ס אופק, ראש העין, חצר אקולוגית

חבית תולעים

צמחי מאכל

בי"ס אופק, ראש העין, חצר אקולוגית

בי"ס אופק, ראש העין, חצר אקולוגית

חינוך |

+ עיצוב **מרחבי הלמידה (חוץ ופנים)** בצורה מרובדת ;
הסביבה הפיזית כמרחב לחקר, כטקסט חזותי
ופדגוגי, המזמן ומעודד דרכי הוראה/למידה רלוונטיים
וחדשניים

+ התאמת העיצוב **לתפישה החינוכית** של המוסד
החינוכי, לתכנית הלימודים שלו, לסביבה האורבנית-
גיאוגרפית, לקהילה ולמורשתה.

+ מרחב אסתטי המאפשר **מגוון פעילויות ומצבי**
הוראה/למידה – פרטני, קבוצות, פרונטלי – סביבה
תומכת בתפקודי לומד

+ שילוב עקרונות **חינוך לקיימות**, כולל תכנית נופית
ירוקה, משולבת מתקנים תומכים ושימוש מושכל
בחומרים, המרככת את המבנה ומאפשרת **רווחה**
פיזית ורגשית.

בית-ספר "אפק", "ראש העין

"אולפנת זבולון", ראש העין | חצר לימודית בנושא ביולוגיה ותיאטרון | תכנון: אד' דפנה תמיר

בי"ס אופק, ראש העין, חצר אקולוגית

בי"ס אופק, ראש העין, חצר אקולוגית

ב' ס' אופיק, ואש העין, חצרה אקולוגית

עירוני ה', חיפה, גג ירוק
תכנון: אד' יפתח הררי ז"ל

חממה טיפולית בחצר לימודית, רמת נגב, משאבים

חצר לימודית בנושא בריאות, שהם, ניצנים

חצר הפסלים המוזיקליים, שער האריות, חולון

חצרות מרפא במוסדות חינוך

גוף-נפש-סביבה | מרעיון למעשה

2023//2024

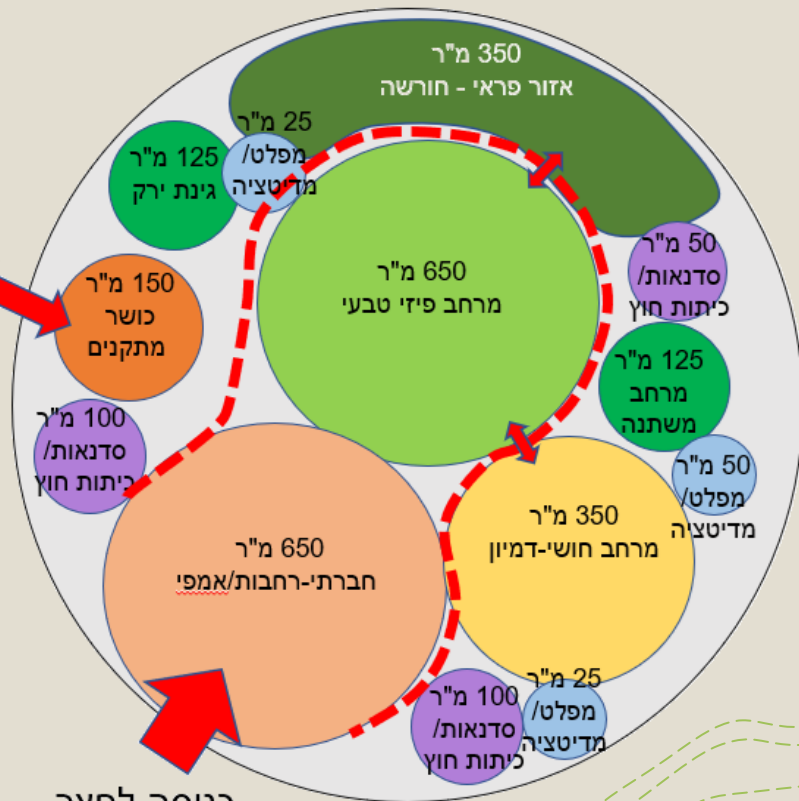
רווחה

- + הקמת מרחבים טבעיים המאפשרים **חוסן, רווחה פיזית ורגשית** בשעות הלימודים ואחריהם, וכחלק מהתכנון המקומי והעירוני
- + פיתוח שפה נופית המרככת את המבנה ומכניסה ערכים של רגיעה ויזואלית, אסתטית ובריאה **לקהילות המשתמשים**, לצרכיהם הייחודיים ולמורשתם
- + קידום ערכים פדגוגיים התנסותיים וביופיליים, בעולם המחבר חינוך ו**צמחי מרפא (הרבליזם)** על שימושיהם השונים והמגוונים

חצרות מרפא במוסדות חינוך | גוף-נפש-סביבה | מרעיון למעשה (2024). גל-שפייזמן י., לוי-פלד ג., אריאן-כדריה מ., מינהל הפיתוח, משרד החינוך <<

בית ספר יסודי ממלכתי כולל חלוקה מרחבית בחצר

קשר למתקני הספורט ה"סטנדרטים" – אולם/מגרש/ מסלול ריצה

כניסה לחצר

חצרות מרפא במוסדות חינוך | גוף-נפש-סביבה | מרעיון למעשה (2024).
גל-שפייזמן י., לוי-פלד ג., אריאן-כדריה מ., מינהל הפיתוח, משרד החינוך

חשיבה הוליסטית בפיתוח ועיצוב סביבות למידה

[לסרטון](#)

גן המשחקים הטבעי בחצרות מוסדות חינוך

אן אדריכלות נוף

ב"ס צאלים, אילת Zeelim School, Eilat

חצר לימודית רב תחומית, גבעתיים, גורדון

חצר לימודית ארכיאולוגית, מודיעין, רעות

חצר לימודית ארכיאולוגית, מודיעין, רעות

חצר לימודית ארכיאולוגית, מודיעין, רעות

בית ספר "רביבים", גני תקווה | בוסתן לימודי ברוח חקלאות עתיקה, הכולל: כיתת חוץ ופינות ישיבה, מטע זיתים, כבישת שמן זית, טבון, בור מים, מערכת תעלות השקייה ואיסוף מים אפורים, כרם וסוכת גפנים, גת, פרדס רימונים, טרסות חקלאיות, מערכת חקלאות הידרופונית ועוד. | תכנון: אד' ישי רייכמן.

חצר לימודית, גני תקווה, רביבים

בית-ספר יסודי ב',
חורפיש | חצר
לימודית בנושא
אקולוגיה, הכוללת:
בוסתן, מעיין ובור
מים, טאבונים,
שולחנות עבודה,
פרגולות עם אזורי
ישיבה ושולחנות
עבודה, תצפית,
ערוגות צמחי תבלין
ורפואה ועוד. תכנון:
אדר' נאוה כהן

חצר לימודית טבעית, בת ים, גורדון

חצר לימודית, ג'ת, אבן רושד

מצד לימודית טבעות, יד בנימין

חצר לימודית טבעית, יד בנימין

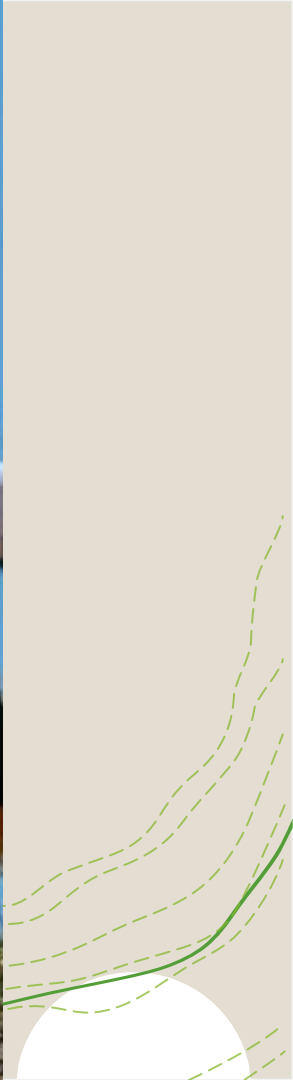
חצר לימודית טבעית, שוהם, אבני החושן

חצר לימודית, שוהם, אבני החושן

אילת, צאלים, גן משחקים טבעי

חצר לימודית טבעית, בת ים, גורדון

חצר לימודית, רמת נגב, משאבי

חצר לימודית, אלזאהרא, ג'ת

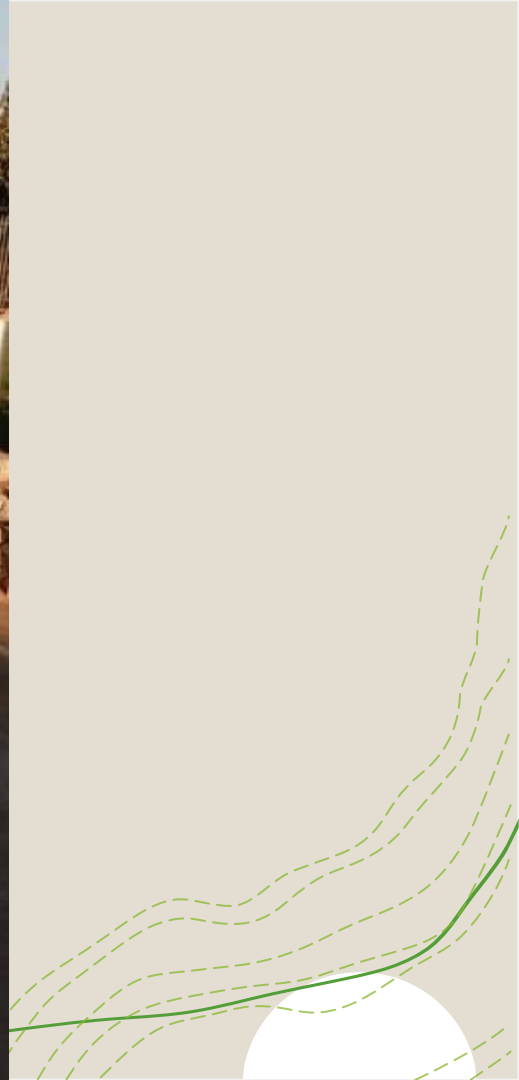
חצר לימודית, שוהם, אבני החושן

חצר לימודית, שוהם, אבני החושן

שוהם, אבני החושן

חצר לימודית, יד בנימין